

21. Edebî eserlerdeki kahramanları rol-model alma ölçeğinin geliştirilmesi**Teymur EROL¹****Mustafa KAYA²**

APA: Erol, T. & Kaya, M. (2022). Edebî eserlerdeki kahramanları rol-model alma ölçeğinin geliştirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 348-364. DOI: 10.29000/rumelide.1221583.

Öz

Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin edebî eserlerdeki kahramanları rol model alma eğilimlerini belirlemek amacıyla beşli Likert şeklinde tasarlanmış bir ölçeğin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanmasıdır. Çalışmada korelasyonel araştırma modeli kullanılmıştır. Çalışma verileri basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle Van ili merkez ilçelerinde eğitim gören iki farklı ortaokul öğrenci grubundan tek seferde toplanmış, veriler iki farklı faktör analizinde kullanılmak üzere rastgele iki gruba ayrılmıştır. Elde edilen veriler kapsam ve yapı geçerliği ile madde ayırt ediciliği bakımından analiz edilmiştir. Bu doğrultuda ilk grupta yer alan 309 öğrenciden elde edilen veriler kullanılarak ölçeğin keşfedici faktör analizi yapılmıştır. Çalışmanın keşfedici faktör analizi sonrasında 13 maddeden oluşan tek faktörlü ölçek yapısı ortaya çıkmıştır. Keşfedici faktör analizi sonucunda ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,85 olarak hesaplanmıştır. İkinci gruptaki 273 öğrenciden toplanan veri seti ile doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen tek faktörlü model doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak test edilmiş ve doğrulanmıştır. Bu sonuçlara göre ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Rol-model alma, ölçek geliştirme, edebî eser kahramanları

Developing the scale of role-modelling of heroes in literary works**Abstract**

The aim of this study is to develop a scale designed as a five-point Likert scale in order to determine the tendency of secondary school students to take the heroes in literary works as role models, and to ensure its validity and reliability. Correlational research model was used in the study. The study data were collected at once from two different secondary school student groups studying in the central districts of Van province with a simple random sampling method, and the data were randomly divided into two groups to be used in two different factor analysis. The obtained data were analyzed in terms of content and construct validity and item discrimination. In this direction, exploratory factor analysis of the scale was conducted using the data obtained from 309 students in the first group. After the exploratory factor analysis of the study, a single factor scale structure consisting of 13 items emerged. As a result of exploratory factor analysis, the Cronbach Alpha internal consistency coefficient of the scale was calculated as 0.85. Confirmatory factor analysis was performed with the data set collected from 273 students in the second group. The resulting single factor model was tested

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu (Muş, Türkiye), eroltaymur@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1738-0858 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 24.09.2022-kabul tarihi: 20.12.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1221583]

² Doç. Dr., Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı (Van, Türkiye), m.kaya@yyu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4755-4994

and validated using confirmatory factor analysis. According to these results, it was determined that the scale is a valid and reliable measurement tool.

Keywords: Role modeling, scale development, literary heroes

Giriş

Hikâye edici metin türlerinin yapısında olay önemli bir yer tutar. Bunlarla gerçek yaşamdan alınan unsurların hayal gücüyle beslenip geliştirildiği bir ortamda hayat zenginleştirilir. Bu türlerde düşünce kuru bir bilgi yığını olmaktan çıkarılıp hayatın bir parçası haline getirilir (Erkul, 2007). Bu metin türleri konularını hayatın yaşanmış veya yaşanması mümkün olaylarından alırlar (Ağca, 1999). Olay, olgu ve durumların yoğunlukla ele alınıp işlendiği bu edebî eserler roman, hikâye, tiyatro, seyahat, hatırat, sohbet mektup, biyografi gibi türlerden oluşmaktadır (Ağca, 2001). Bu tür metinlerin merkezinde bir olay, olayın yaşayan kahramanlar, olayın meydana geldiği yer ve zaman dilimi bulunmaktadır. Bundan dolayı hikâye edici metinler olay, kahraman, zaman ve mekân unsurlarından meydana gelir. Bu öğelerden en önemlilerinden biri de okuyucunun okurken özdeşim kurabileceği karakterdir.

Hikâye edici metinlerin temel unsurlarından biri olan karakter edebî anlamda metindeki olayları yaşayan; duygu, düşünce, istek ve eylemleriyle sunulan anlatı unsurudur (Canlı, 2020). Karakter, sanatçının ürettiği; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği, gerçek yaşamdan esinlenerek tecrübeleri ve kendine has duyarlılığıyla şekillendirip okuyucuya sunduğu kişiliktir (Sever, 2013). Çocuğun eser aracılığıyla tanıdığı, karşılaştığı, duyuşsal ve bilişsel olarak diyalog haline girdiği karakteri oluştururken çocuğun gelişim özelliklerini ve ilgi alanlarını bilmek önemlidir. Çocuk okur, karakter aracılığıyla yeni yaşamları, farklı kişilikleri tanımaktadır. Bu karakterlerin çocuğun bilişsel, dilsel, duyuşsal ve sosyal yönden gelişimine katkı sağlayacak özelliklere sahip olması gerekir. Demirel (2011) yazar veya şairin konuyu, iletiyi veya dili kullanırken gösterdiği titizliği karakterlerin oluşturulmasında da göstermesi gerektiğini belirtmektedir. Çocuğun kahramanlarla kendisini özdeşleştirebileceğini, kendisini onun yerine koyabileceğini, kendisine rol-model alabileceğini göz önünde bulundurarak bu duyarlılıkla hareket etmesinin önemini vurgulamaktadır. Sever (2013) ise çocuğun dünyasında kahramanın iki şekilde belirebileceğini ifade etmektedir: Birincisi çocuğun kahramanla özdeşim kurup onu kendine benzetmesi; ikincisi kahramanı kendine rol-model, yani örnek alması.

Rol modelleme, sosyal davranışın doğal ortamda gözlenmesi ve bu davranışın doğrudan deneyimlenmeden benimsenmesi durumunda ortaya çıkmaktadır (Bandura, 1977). Özellikle birey yaşamında istikrarsız bir periyodu oluşturan ergenlik döneminde, çocukların farklı alanlardan rol modellere eğilim gösterdikleri bilinmektedir. Gelişim çağındaki bireylerin kendilerini motive etmesi, düzen ve disiplin içinde kalarak başarı düzeylerini artırması ve gerçek potansiyellerini ortaya koyması bakımından doğru rol-modellere ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç, ideal ile gerçek arasındaki mesafeyi azaltma veya iki olgu arasındaki boşluğu doldurma davranışından kaynaklanır (Rose, 2022). Kişilik gelişiminin ve öğrenme sürecinin önemli paydaşları olan rol-modeller; duyuş, düşünüş ve davranış bakımından insanların taklit ve takdir ettiği kimselerdir. Etkileyici ve ilham verici kişilikleri vardır. Bu nedenle çocukların ahlaki kimliği üzerinde rol-modellerin büyük etkileri olabilmektedir. Öyle ki bazı araştırmacılar (Bucher, 1988) tarafından eğitim tarihindeki en önemli pedagojik girdiler arasında rol-modeller sayılmıştır.

Eski toplum ve kuşaklara nazaran sosyal norm ve rollerin, uygun surette, etkili yollardan öğretilmesi imkanları günümüz toplumlarında çok daha bol ve zengindir (Evrin 1972). Yaşamın ilk aşamalarında

ailesini ve yakın çevresini rol-model olarak alan çocuğun zamanla bu rol-modellerin yerini arkadaşları, film veya kitap kahramanları almaktadır. Bu açıdan kitaplardaki karakterlerin ahlaki ve sosyal bakımdan uygun nitelikler taşıyan karakterler olmaması, çocuk okurların kendilerini istenmeyen bir modelle özdeşleştirmesine sebep olabilir. Ondan dolayı çocuklar için eser üreten yazarlara önemli görevler düşmektedir (Yavuzer, 2001). Nitekim Ekşi ve Ersoy'a (2020) göre bireyin yaşadığı çevrenin şartları ve kuralları, kendi deneyimleri ve gözlemleri karakter özellikleri ile değer kazanmaktadır. Rol-model karakterler, kişilerin gözlemlenen ve özümşenen olumlu veya olumsuz davranışları, karakter oluşumunda önemli yapı taşlarıdır. Merton (1968) rol-model almayı bireyin öykünme yoluyla yeni beceriler kazandığı bir süreç olduğunu belirtmektedir.

Bilişsel, dilsel, duyuşsal ve sosyal açıdan kendi kendine yetebilen, kendi ayakların üzerinde durabilen sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi Millî Eğitimin temel amaçları arasındadır. Sağlıklı bireylerin yetişmesinde birçok faktör etkili olabilmektedir. Çocuk kitapları veya edebî metinler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri özümşemiş uygun karakterler çocuklara sunulabilir veya model olarak gösterilebilir. Çünkü kitaplarda çeşitli özellikleriyle okurun karşısına çıkartılan karakterlerin aracılığıyla çocuk okur, hayata hazırlanmakta, iyi- kötü, doğru- yanlış gibi karışık durumları çocuk kitaplarından öğrenmektedir (Arıcı, 2016). Şimşek'e (2012) göre böylelikle çocuklar yeni yaşantılar kazanıp farklı deneyimler elde etmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programları incelendiğinde öğrencilere edindirilmesi gereken değerlerle ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmediği görülmektedir. Hazırlanan programlarda kişisel, sosyal, millî ve evrensel değerlere değinilmiş ancak bu değerlerin neler olduğuyla ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Ancak 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ilk kez öğrencilere metinler aracılığıyla aktarılması gereken değerlere yer verilmiştir. Bu programda öğrencilere dostluk, arkadaşlık, aile birliğine önem verme, adalet, vefa, eşitlik, özgürlük (bağımsızlık), sadakat, merhamet, güven, saygı, sevgi, hoşgörü, sabır, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, sözünde durma, çalışkanlık, dürüstlük, cömertlik, iyilikseverlik, alçakgönüllülük, misafirperverlik, vicdanlı olma, tarihsel mirasa duyarlılık, cesaret, fedakârlık, vatanseverlik, sorumluluk, paylaşma, iş birliği, temizlik, özgüven vb. değerlerinin edindirilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir [Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), 2017]. 2019 yılında güncellenen Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ise adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerine yer verilmiştir ve bu değerlerin öğrenciler edindirilmesinin önemi üzerinde durulmuştur (MEB, 2019). Karatay (2011) karakter eğitiminde edebî eserlerden yararlanmanın okullarda kullanılan etkili yöntemlerden biri olduğunu belirtmektedir. Okuma etkinlikleri yapıldığında karakterlerin olumlu özelliklerinin bu eserlerle incelenmesi, çocukların hem hayal güçlerini harekete geçirir hem de olumlu davranış ve tutumları değer olarak algılamalarını sağlamaktadır.

Bireydeki birçok millî ve evrensel değerlerin geliştirilip pekiştirilmesinde edebî eserlerin önemli bir görevi yerine getirdiği söylenebilir. Bununla birlikte bu eserlerin bireylere ve toplumlara yaşamla ilgili iyiye, güzele ve doğruya yönelme ve yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunduğunu söylemek mümkündür (Öztürk ve Otluoğlu, 2002). Bireyin yaşamında önemli bir yer tutan edebî eserlerin karakter gelişiminde önemli etkileri olmaktadır. Ayrıca etkili bir değerler eğitiminin verilmesinde de edebî eserlerin vazgeçilmez bir materyal olduğu yadsınamaz bir gerçektir (Özdemir ve İdi-Tulumcu, 2017). Edebî eserler aracılığıyla bireylere birçok millî ve evrensel değerlerin kazandırıldığı görülmektedir (Aydoğdu ve Alkan, 2020; Batur ve Yücel, 2012; Dilek, 2017; Eken ve Öksüz, 2019; Eker ve Yıldırım, 2017; Kardaş ve Cemal, 2017; Kuru ve Keklik, 2016; Özbaşı, 2020; Özdemir ve İdi-Tulumcu, 2017; Şimşek, 2021). Ayrıca ilgili alanyazın tarandığında hikâye edici metinlerin öğrencilerin başarısına,

algılama düzeyine ve derse karşı motivasyonun artmasına olumlu yönde etkisinin olduğu, öğrencilerin bu metinleri daha iyi kavradığı ve zevkle okuduğuna dair birçok çalışmanın olduğu tespit edilmiştir (Babayiğit ve Ökten, 2016; Diakidoy vd., 2005; Kaya ve Kardaş, 2019; Kaya ve Çiftçi, 2020; Singer, Harkness ve Stewart, 1997; Yıldız ve Çeçen, 2013). Eğitimin temel amaçlarından birinin öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmaya çalışması, Türkçe Dersi Öğretim Programlarında hikâye edici metinlere çok olmasının yanı sıra değerler eğitimi de ayrı bir önem verilmesinden ötürü öğrencilerin karşılaştıkları eserlerdeki karakterleri hangi düzeyde ve ne ölçüde rol-model alıp almadıklarının bilimsel yöntemlerle tespit edilmesi büyük bir önem arz etmektedir.

Yöntem

Ortaokul öğrencilerinin edebi eserlerdeki kahramanları rol-model alma eğilimlerini belirlemek amacıyla beşli Likert şeklinde tasarlanmış bir ölçeğin geliştirilmesini, geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanmasını hedefleyen bu çalışmada korelasyon araştırması modeli kullanılmıştır. Korelasyon araştırmaları iki veya daha fazla değişken arasında bir ilişkinin var olma derecesini belirlemek için veri toplamayı içeren araştırma modelleridir (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2012).

Çalışma grubu

Ölçek geliştirme çalışmalarda, keşfedici faktör analizi (KFA) yapılan veri setinin doğrulayıcı faktör analizinde (DFA) kullanılmaması önerilmektedir (Schumacker & Lomax, 2010). Bu yerleşik işlem nedeniyle çalışmada tek seferde yeterli sayıda örneklemden veri toplanmış, ancak toplanan veriler iki farklı faktör analizinde kullanılmak üzere rastgele iki gruba ayrılmıştır (Orçan, 2018). Çalışma grubu Van ili merkez ilçeleri sınırları içinde bulunan ortaokullardaki öğrencilerden oluşmaktadır. İlk gruptan elde edilen veriler kullanılarak KFA yapılmıştır. KFA için uygulama yapılan çalışma grubuna yönelik veriler birinci tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1. Edebi Eserlerdeki Kahramanları Rol-Model Alma Ölçeğinin KFA Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	156	50,5
	Erkek	153	49,5
	Toplam	309	100
Sınıf Düzeyi	Beş	66	21,4
	Altı	76	24,6
	Yedi	87	28,2
	Sekiz	80	25,9
	Toplam	309	100

Birinci tablo incelendiğinde, ilk çalışma grubunda 309 öğrenciden veri toplandığı görülmektedir. Öğrencilerin 156'sı (%50,5) kız, 153'ü (%49,5) erkektir. Gruptaki öğrenciler ortaokul düzeyindeki dört farklı sınıftan seçilmiştir. Sınıf düzeyleri arasında öğrencilerin dengeli dağılmasına özen gösterilmiştir. Öğrenci sayısı ölçek taslağındaki madde sayısı dikkate alınarak belirlenmiştir. Başka bir deyişle 24 maddeden oluşan taslak ölçeğin her bir maddesi için gözlemci sayısının 10 kattan fazla olması sağlanmış, böylece veri analizinde tutarlı sonuçlara ulaşılması hedeflenmiştir (Şencan, 2005).

Çalışmanın keşfedici faktör analizi yapıldıktan sonra, ilk grupta yer almayan öğrencilerden doğrulayıcı faktör analizi için veri toplanmıştır. İkinci gruptaki öğrencilere yönelik bilgiler ikinci tabloda yer almaktadır.

Tablo 2. Edebî Eserlerdeki Kahramanları Rol-Model Alma Ölçeğinin DFA Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	132	48,4
	Erkek	141	51,6
	Toplam	273	100
Sınıf Düzeyi	Beş	55	21,2
	Altı	76	27,8
	Yedi	74	27,1
	Sekiz	65	23,8
	Toplam	273	100

İkinci tabloya göre ikinci çalışma grubunda 273 öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin 132'si (%48,4) kız, 141'i (%51,6) erkektir. Ortaokulun dört farklı düzeyinden seçilen ikinci grubun madde başı örneklem sayısı yüksek tutulmuş, sınıf düzeyleri arasındaki dağılımın dengeli olması gözetilmiştir.

Veri toplama aracı geliştirme süreci

Veri toplama aracı geliştirilirken araştırmacılar tarafından genel kabule dönüşen işlem sırası takip edilmiştir (Seçer, 2015). Rol-model ölçeğinin geliştirilmesi için öncelikle Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Etik Kurulundan izin (23.03.2022 tarihli ve 30 nolu karar) alınmıştır. İzin alındıktan sonra ölçeğin madde havuzunu oluşturmak için rol-model ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Ardından Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan güncel öğretim programlarında, toplumun bireyden beklediği roller gözden geçirilmiş, bireysel gelişim süreçleri ve toplumsal beklentiler doğrultusunda bireye kazandırılması hedeflenen nitelikler ve yetkinlikler incelenmiştir. Ayrıca ders kitaplarında yer alan edebî metinler ile çağdaş çocuk yazınındaki temel ölçütler ve ilkeler dikkate alınarak 50 maddelik havuz oluşturulmuştur. Oluşturulan maddeler değer, tutum ve kişilik başlıkları altında muhtemel faktörleşme için gruplandırılmıştır. Ancak analiz aşmasında öngörülen faktörleşme doğrulanamamış, tek faktörlü ölçek yapısı ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar birbirinden bağımsız şekilde madde havuzunu gözden geçirerek anlam bakımından binişiklik oluşturan ifadeleri gruplandırmış, benzer ifadeler içeren maddelerden sadece birinin havuzda kalmasına görüş birliğiyle karar verilmiştir. Ayrıca amaca uygun olmayan olguları ölçtüğü değerlendirilen ifadeler çıkarılmıştır. Böylece havuzdaki madde sayısı 33'e düşürülmüştür.

Ölçeğin madde havuzu tamamlandıktan sonra uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu kapsamda, ölçme ve değerlendirme alanında iki akademisyen ile Türkçe eğitimi alanında çalışan ve veri toplama aracı geliştirmiş dört akademisyenden taslak ile ilgili görüş alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda madde ayıklamak için Lawshe tekniği kullanılmıştır. Lawshe tekniğinde her bir madde için uygun görüş bildiren uzman sayısı toplam uzman sayısına bölünmekte ve çıkan sonucun bir eksiği ile doğru sonuç elde edilmektedir (Lawshe, 1975). Sözü edilen teknik aracılığıyla ölçek taslağındaki maddelerin kapsam geçerlik oranları (KGO) “madde hedeflenen yapıyı ölçüyor” ve “madde hedeflenen yapıyı ölçmüyor” şeklinde iki seçeneğe form aracılığıyla belirlenmiş ve 6 kişilik uzman sayısı için belirlenen

0,99 puanlık eşik değerlerin altında kalan 9 madde ölçek taslağından çıkarılmıştır. Çıkarılan maddelere yönelik işlem üçüncü tabloda verilmiştir:

Tablo 3. Ölçekten Çıkarılan Maddelerin Kapsam Geçerlik Oranları

No	Madde	Uzman Sayısı	Maddenin KGO Değeri	Kabul Edilebilir Minimum Değer
3	Bence iyi bir kahraman başladığı işi bitirmenin uğraşını verir.	6	0,33	0,99
4	Model alacağım kahramandan duygularımı akıyla dengeli kullanmasını beklerim.	6	0,67	0,99
10	Kahramanın başkalarına bağımlı olmaması gerektiğini düşünürüm.	6	-0,33	0,99
12	Kahramanın manevi değerlere sahip olmasından etkilenirim.	6	0,00	0,99
13	Etkileyici bir kahraman vatani için her türlü zorluğun üstesinden gelebilmelidir.	6	-0,67	0,99
14	Kahramanın birçok iyi özelliğe sahip olması bende hayranlık uyandırır.	6	0,00	0,99
31	Etkileyici kahramanların bir özelliği de toplumu doğru yönde harekete geçirebilmeleridir.	6	0,33	0,99
32	Kahraman gibi biri olmaktan hoşlanırım.	6	0,67	0,99
33	Kahramanın tüm canlılara ve tabiata karşı sevgi beslemesini isterim.	6	-0,33	0,99

Üçüncü tabloda verilen maddeler çıkarıldıktan sonra geriye kalan 24 madde ile ön deneme formuna son şekli verilmiş ve ölçek uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Beşli Likert tipindeki ölçek tamamen katılıyorum 5, genellikle katılıyorum 4, orta derecede katılıyorum 3, az katılıyorum 2, hiç katılmıyorum 1 puan olarak derecelendirilmiştir. Bu aşamada veri toplama aracındaki muhtemel sorunları tespit etmek, ölçeğin dil ve ifade geçerliğini test etmek için 30 kişilik bir ortaokul öğrenci grubuyla ön deneme yapılmış (Erkuş, 2021), öğrencilerden olumsuz geribildirim alınmamıştır.

Verilerin analizi

Veri analizinin ilk aşamasında sağlıklı olmadığı değerlendirilen veriler (kayıp veri, uç değer, rastgele işaretlemeler) SPSS ve Microsoft Excel programları kullanılarak ayıklanmıştır. Bu kapsamda yapılan analizler sonucunda ilk çalışma grubundaki katılımcı sayısı 309'dan 275'e düşürülmüştür. Ardından edebi eserlerdeki kahramanları rol-model alma ölçeğine ilişkin örneklem büyüklüğünün faktör analizine uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testiyle sınanmıştır. Örneklem büyüklüğünün faktör analizine uygun olduğu anlaşıldıktan sonra, ilk çalışma grubuna yönelik verilerle temel bileşenler metodu kullanılarak keşfedici faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin tek faktörlü olması nedeniyle herhangi bir döndürme tekniği kullanılmamıştır. İkinci veri setiyle doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan tekrarlı testler sonucunda ölçekteki her bir madde için en düşük faktör yük değerinin 0,45 olması durumunda daha tutarlı sonuçlar elde edildiği anlaşılmış, bu nedenle madde faktör yükü için eşik değer 0,45 olarak kabul edilmiştir. Bu değer, düşük yük değerlerine sahip maddelerin ayıklanması için araştırmacılar tarafından önerilen bir ölçüttür (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018). Söz konusu eşik değerinin altında kalan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Buna ilaveten ölçekteki maddelerin ayırt ediciliği ile faktör yapısı ve ölçek toplam puanları

arasındaki Pearson korelasyon katsayısını belirlemek için toplam gözlemci sayısının %27'lik alt grubu ile %27'lik üst grubu arasında bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. Söz konusu testin sonuçları dördüncü tabloda yer almaktadır:

Tablo 4. Maddelerin Ayırt Ediciliğine Yönelik Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Gruplar	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Üst Grup (%27)	74	4,9816	0,03388	0,00394	29,954	0,00
Alt Grup (%27)	74	3,9069	0,30678	0,03566		

Dördüncü tabloda p değerinin 0,05'ten küçük olması üst grup lehine anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Üst grup lehine anlamlı sonucun çıkması, ölçek maddelerinin başarıyı ayırt edebildiği ve edebi eserlerdeki kahramanların rol-model olabileceğine yönelik düşünceleri olan katılımcıları yanıltmadığı anlaşılmaktadır. Veri analizi kapsamında ölçeğin güvenilirliği için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Çalışmanın son bölümünde ölçeğin her bir maddesine yönelik betimleyici istatistik verilmiştir.

Bulgular

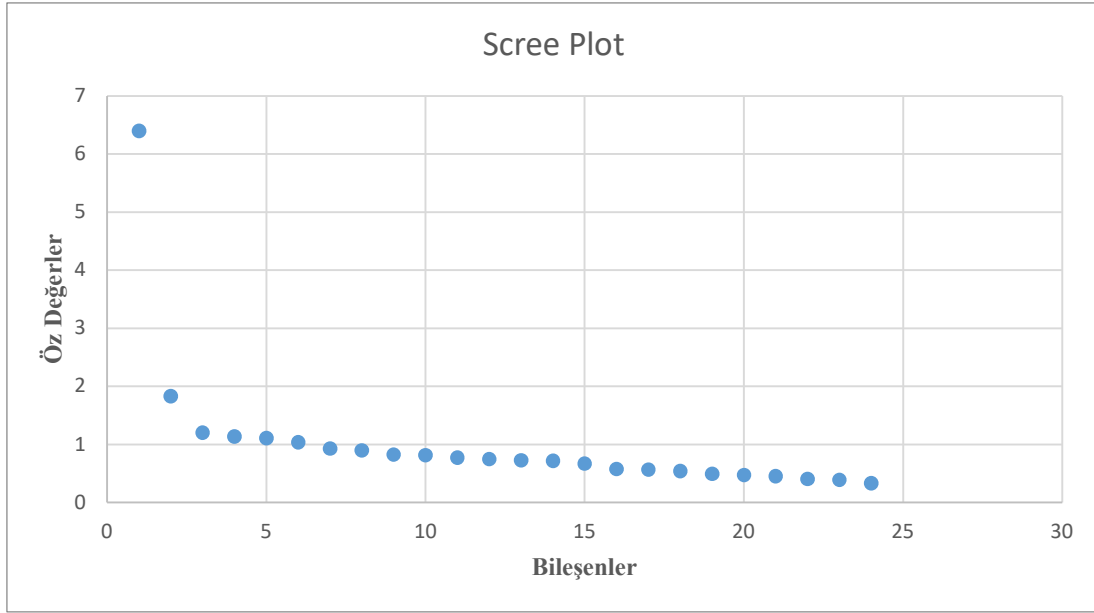
Edebi eserlerdeki kahramanları rol-model alma ölçeğine ilişkin verilerin faktör analizi öncesinde uygun örneklem büyüklüğüne sahip olup olmadığına karar vermek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmıştır. Ayrıca verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini belirlemek için Bartlett testi yapılmıştır. Söz konusu testlere yönelik sonuçlar beşinci tabloda yer almaktadır:

Tablo 5. Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett Testi sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin		,880
Bartlett Küresellik Testi	Ki-Kare	1661,629
	Serbestlik derecesi	276
	p	,000

Beşinci tabloda ölçeğin KMO katsayısının 0,88 olduğu ve faktör analizi için yeterli örnelemi karşıladığı anlaşılmıştır (Çokluk vd., 2018). Bartlett testi sonuçlarına göre hesaplanan Ki-Kare değeri anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=1661,629$; $p<0,001$). Ölçeğin çok değişkenli normal dağılım varsayımını karşıladığı anlaşıldıktan sonra temel bileşenler metodu kullanılarak keşfedici faktör analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda yamaç birikinti grafiğinin yapısı ile faktör bileşenlerinin toplam varyansa yaptığı katkı dikkate alınarak ölçeğin tek boyutlu olmasına karar verilmiştir. Yamaç birikinti grafiği Şekil 1’de sunulmuştur:

Şekil 1. Edebi Eserlerdeki Kahramanları Rol-Model Alma Ölçeğine Yamaç Birikinti Grafiği

Şekil 1’deki yamaç birikinti grafiğinde gözlemlenen bileşen iniş eğilimi, dikey boyuttaki birinci nokta ile ikinci nokta arasında sert bir düşüş göstermektedir. Grafikte gösterilen nokta aralıkları birer faktöre işaret etmektedir. İkinci nokta ile üçüncü nokta ve sonrasındakiler arasında nispeten daha fazla bir aralık olsa da ikinci noktadan sonraki eğim düz bir plato biçiminde yakın aralıklarla devam etmektedir. Gözlemlenen grafik yapısı, ilk bileşen dışında kalan bileşenlerin varyansa etkisinin düşük olduğuna işaret etmekte ve ölçeğin tek faktörlü olabileceğini göstermektedir. Nitekim ikinci ve üçüncü nokta aralıkları dikkate alınarak ölçeğin iki faktörlü varsayımına dayalı testlerinde tutarlı sonuçlara ulaşamamıştır. Buna karşılık yamaç birikinti grafiğinin ortaya koyduğu tek faktörlü ölçek yapısı testlerle sınanarak faktör değerleri ile varyans yüzdeleri tarafından desteklenmiştir. Keşfedici faktör analizine yönelik ilk test sonucunda toplam varyansın %52,944’ünü açıklayan ve öz değeri 1,00’ün üzerinde olan 6 faktör bulunmuştur. Altıncı tabloda ölçeğin faktör değerleri ve varyans yüzdeleri verilmiştir:

Tablo 6. Edebi Eserlerdeki Kahramanları Rol-Model Alma Ölçeğinin Faktör Değerleri ve Varyans Yüzdeleri

Tüm Faktörlere İlişkin Değerler				Tek Faktörlü Yapıya İlişkin Değerler		
Madde	Özdeğer	Açıklanan Varyans %	Toplam Açıklanan Varyans %	Özdeğer	Açıklanan Varyans %	Toplam Açıklanan Varyans %

1	6,397	26,654	26,654	6,397	26,654	26,654
2	1,831	7,628	34,282			
3	1,200	5,001	39,283			
4	1,132	4,718	44,001			
5	1,111	4,628	48,629			
6	1,036	4,315	52,944			
7	,927	3,863	56,807			
8	,895	3,728	60,535			
9	,822	3,423	63,958			
10	,813	3,389	67,347			
11	,772	3,218	70,564			
12	,746	3,108	73,673			
13	,726	3,024	76,697			
14	,713	2,973	79,670			
15	,670	2,791	82,461			
16	,574	2,392	84,853			
17	,563	2,344	87,197			
18	,540	2,250	89,448			
19	,490	2,040	91,488			
20	,472	1,967	93,455			
21	,451	1,879	95,334			
22	,401	1,672	97,006			
23	,387	1,612	98,618			
24	,332	1,382	100,000			

Altıncı tabloya göre ilk faktörün öz değeri ile açıkladığı varyans oranı, sonraki faktörlerden belirgin biçimde ayrılmaktadır. Birinci faktör hem öz değer hem de açıkladığı varyans bakımından yüksek iken ikinci faktördeki değerler ilk faktörün değerlerinden oldukça düşüktür. Ayrıca ikinci faktörden sonrakiler arasında yakın değerler bulunmaktadır. Bu verilere ilaveten, yamaç birikinti grafiğinde ilk faktörden sonra keskin bir düşüş ve sonra yatay bir seyir olması ölçeğin tek faktörlü olduğunu göstermektedir (Çokluk vd., 2018).

Ölçeğin tek faktörlü olduğu belirlendikten sonra yapılan testler değerlendirildiğinde, en tutarlı sonucun faktör yük değerinin asgari 0,45 olması durumunda ortaya çıktığı görülmüştür. Bundan hareketle belirlenen eşik değerinin altında kalan maddeler (M8, M5, M3, M10, M12, M7, M9, M4, M1, M2, M6) verilen sıraya göre ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin madde faktör yükleri yedinci tabloda sunulmuştur:

Tablo 7. Edebi Eserlerdeki Kahramanları Rol-Model Alma Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Yük Değerleri

Maddeler	Faktör Yük Değeri
M15	,684
M18	,664
M23	,640

M22	,636
M14	,626
M17	,625
M19	,620
M16	,592
M24	,591
M20	,570
M21	,547
M13	,544
M11	,489

Özdeğer

(Top=4,749)

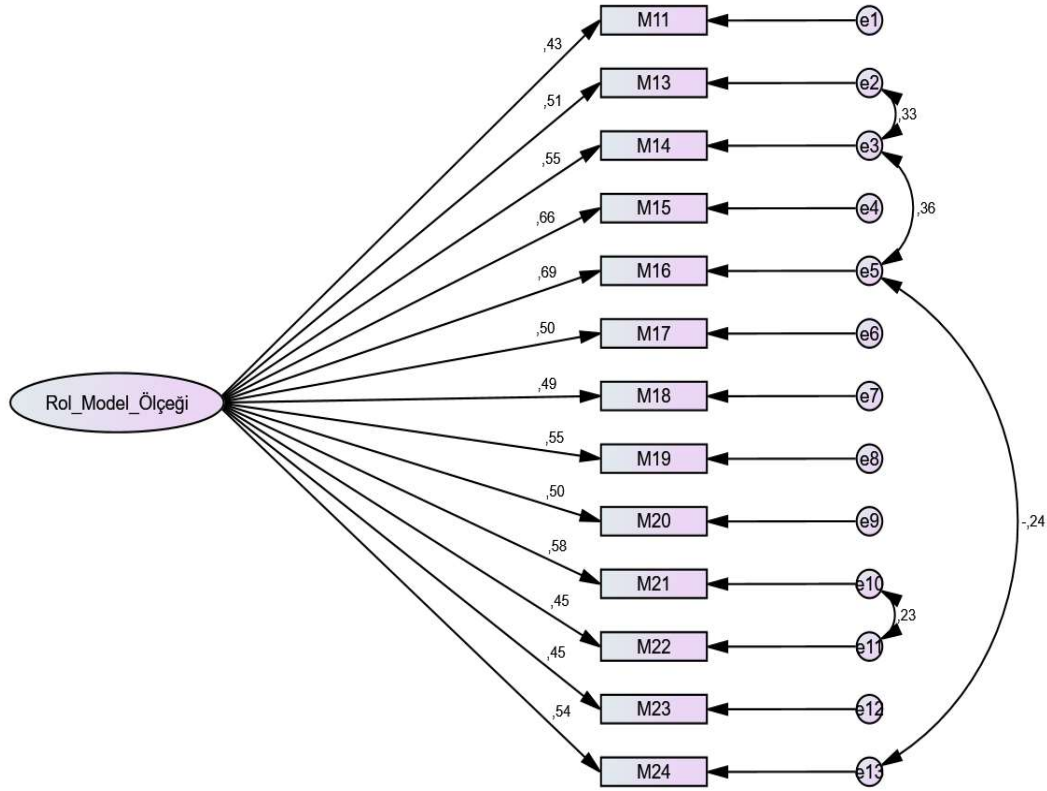
Açıklanan Varyans (Top=%36,534)

Yedinci tabloda görüldüğü gibi edebi eserlerdeki kahramanları rol-model alma ölçeğinin faktör yük değerleri 0,684-0,489 aralığında yer almaktadır. Ölçeğin tek faktörlü yapısının öz değer toplamı 4,749; toplam varyansı açıklama oranı %36,534'tür.

Çalışmanın keşfedici faktör analizleri yapıldıktan sonra ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre keşfedici faktör analizi için, 0,85 değeri elde edilmiştir. Bu sonuca göre ölçeğin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir.

Edebi eserlerdeki kahramanları rol-model alma ölçeğinin keşfedici faktör analizi ile belirlenen tek faktörlü yapısı, ikinci çalışma grubundan elde edilen veriler kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Test edilen tek faktörlü model Şekil 2'de gösterilmiştir:

Şekil 2. Edebi Eserlerdeki Kahramanları Rol-Model Alma Ölçeğinin Yol Diyagramı

Gözlenen ve gizli değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemeye yarayan doğrulayıcı faktör analizi, yapı geçerliliğini test eden bir yapısal eşitlik modelidir. Yapılan analiz, ölçme aracının faktör yapısının uyumlu olup olmadığını ortaya koyma amacı taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda edebi eserlerdeki kahramanları rol-model alma ölçeğindeki gizli değişkenlerin gözlenen değişkenler tarafından ne düzeyde açıklanabildikleri tespit edilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizinde, keşfedilen modelin yapısal olarak uyumluluğunu test etmek amacıyla uyum iyiliği değerleri hesaplanmıştır. Modele ilişkin daha iyi uyum değerlerine ulaşmak için modifikasyon indeksi değerleri esas alınmış ve maddeler arasında kovaryans bağlantıları oluşturulmuştur. Böylece önerilen kovaryans yapıları kullanılarak modele yönelik uyum değerleri iyileştirilmiştir. Çalışmada daha iyi uyum değerleri elde etmek için 13 ile 14; 14 ile 16; 21 ile 22 ve 16 ile 24. maddeler arasında programın düzeltme önerileri doğrultusunda modifikasyonlar yapılmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçek maddelerine ait yol katsayıları 0,43-0,69 arasında değerler almıştır. Yol katsayılarına incelendiğinde edebi eserlerdeki kahramanları rol-model alma ölçeğinde kovaryans değeri en yüksek olan ilk üç madde sırasıyla kahramanların saygılı davranmasını ifade eden 16. madde, kahramanların birlik ve beraberlik duygusu taşımasıyla ilgili 15. madde ve yardımseverliği ölçen 21. madde olarak belirlenmiştir. Modelde gösterilen tüm yol katsayıları $p < 0,001$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Edebi eserlerdeki kahramanları rol-model alma ölçeğinin tek faktörlü yapısına yönelik olarak hesaplanan uyum iyiliği değerleri sekizinci tabloda gösterilmiştir:

Tablo 8. Edebi Eserlerdeki Kahramanları Rol-Model Alma Ölçeğinin DFA Uyum Değerleri

Uyum İndeksi	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Elde Edilen Değer	Uyum Düzeyi
(χ^2 /sd)	≤ 2	$\leq 4-5$	1,50	Mükemmel
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,90 \leq GF \leq 0,95$	0,95	Mükemmel
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	0,96	Mükemmel
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$	0,90	Kabul edilebilir
IFI	$0,95 \leq IFI \leq 1,00$	$0,90 \leq IFI \leq 0,95$	0,96	Mükemmel
AGFI	$0,95 \leq AGFI \leq 1,00$	$0,90 \leq AGFI < 0,95$	0,93	Kabul edilebilir
RMSEA	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,10$	0,04	Mükemmel

Kaynak: (Çokluk vd. 2018; Sümer, 2000; Tabachnick ve Fidell 2015)

Sekizinci tablo incelendiğinde, doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan standardize edilmiş tahmin sonuçlarına göre edebi eserlerdeki kahramanları rol-model alma ölçeğinin tek faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Ölçeğin tek faktörlü yapısının uyum iyiliği değerlerini yüksek düzeyde karşıladığı belirlenmiştir. Edebi eserlerdeki kahramanları rol-model alma ölçeğini geliştirme süreçlerini kapsayan çalışmada son olarak ölçeğin madde toplam istatistikleri incelenmiş, elde edilen veriler dokuzuncu tabloda sunulmuştur:

Tablo 9. Edebi Eserlerdeki Kahramanları Rol-Model Alma Ölçeğinin Betimleyici Madde Toplam İstatistikleri

Maddeler	Maddenin Silinmesi Durumda Ölçek Ortalaması	Maddenin Silinmesi Durumda Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Maddenin Silinmesi Durumda Ölçeğin Cronbach Alpha Katsayısı
M11	54,50	32,479	,374	,833
M13	54,58	30,789	,484	,827
M14	54,67	29,407	,561	,821
M15	54,47	30,456	,596	,819
M16	54,56	29,659	,634	,816
M17	54,51	31,508	,449	,829
M18	54,46	31,705	,441	,829
M19	54,63	30,544	,501	,825
M20	54,53	31,478	,428	,830
M21	54,57	30,327	,537	,823
M22	54,68	30,469	,439	,831
M23	54,74	31,098	,404	,833
M24	54,64	30,717	,477	,827

Dokuzuncu tabloda, ölçek maddelerinden birinin silinmesi durumunda ortalama puanda, ölçek varyansında ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısında önemli bir değişiklik olmayacağı anlaşılmaktadır. Tablonun dördüncü sütununda yer alan düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerlerinin 0,30 puanın üzerinde olduğu görülmektedir. Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonunun 0,30'un üzerinde ve pozitif yönlü olması, ölçekteki maddelerin bireyleri yüksek düzeyde ayırt eden iyi maddeler olduğu ve benzer davranışları örneklediği ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2017).

Tartışma ve sonuç

Günümüzün dijital dünyasında geniş kitleleri etkileme ve harekete geçirme gücüne sahip pek çok rol-modelden söz edilebilir. Bunlar arasında, eğitim programlarında betimlenen toplumsal beklentileri karşılamayan veya programlarda öngörülen kişilik özelliklerini taşımayan olumsuz rol-modellerle karşılaşmak mümkündür. Genel olarak toplumda tedirginlik yaratan bu olumsuz duruma karşılık, kimlik arayışı evresi olarak bilinen ergenlik döneminde, sağlıklı bir gelişim için uygun rol-modellerin sunulması önemlidir (Kaya, 2012). Çünkü iyi rol-modeller, düşünce ve eylemlerini etkileyerek kişilerin yaşamı boyunca daha tutarlı seçimler yapmasına katkı sağlayabilir. Şu hâlde, çocuk yazınındaki temel ölçü ve ilkeleri sağlayan edebî eserlerdeki kahramanlar aracılığıyla çocuklar bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak doğru ve iyi seçimlere yönlendirilebilir. Araştırma bu anlayıştan yola çıkarak öğrencilerin edebî eserlerdeki karakterleri rol-model alma eğilimlerini ölçen bir ölçek geliştirmeyi hedeflemiştir.

Geliştirilmesi planlanan ölçeğe ihtiyaç olup olmadığını, bu ölçekle aynı işlevi gören bir ölçeğin daha önce geliştirip geliştirilmediğini belirlemek için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Ancak literatür taramasında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürde tespit edilebilen araştırmalarda; rol-model olarak metindeki kahramanlar (Aytan, Çalıcı ve Erdem, 2018), rol-model olarak milli mücadele kahramanları (Ceran, 2015; Çelik, 2017), öğretmenlerin rol modeli (Demir ve Köse, 2016; Tonga, 2017), değerler eğitiminde rol-model kullanımı (Faiz ve Karasu Avcı, 2019; Karakuş ve Çoksever, 2019), öğrencilerin rol-model tercihleri (Kabaklı Çimen, 2019; Karaboğa, 2019), rol-model olmada edebiyatın yeri (Karaca, 2015), ailenin okuma alışkanlığında rol-model olması (Kakırman Yıldız, 2016) gibi farklı konu başlıkları altında rol-modelin ele alındığı görülmüştür. Bu çalışmaya benzer bir perspektifi paylaşan Algur ve Kaya'nın (2021) ölçek geliştirme çalışması ise imam hatip ortaokulu öğrencilerinin rol-model tercihleri ile ilgilidir. Bunların dışında tüketim alışkanlıkları, girişimcilik vb. gibi alanlarda konuyla ilgili çalışmaların da yapıldığı tespit edilmiştir.

Mevcut çalışmalar incelendikten sonra, alanla ilgili yeni bir ölçek geliştirmenin ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir. Çalışma, ölçek geliştirme sürecine yönelik genel kabule dönüşen işlem sırası takip edilerek yürütülmüştür. Bu kapsamda 309 kişiden elde edilen ilk verilerden sağlıklı olanları ayıklanmış ve geriye kalan 275 kişilik veri setiyle keşfedici faktör analizi yapılmıştır. KFA sonucunda, 0,45'lik faktör yük eşliğini aşmayan 11 madde taslaktan çıkarılmıştır. Bunun sonucunda 13 maddeden oluşan tek faktörlü ölçek yapısı ortaya çıkmıştır. Elde edilen ölçek yapısı için 273 kişiden toplanan ikinci veri setiyle doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin faktör yapısı doğrulanmıştır. Son aşamada yapılan analizlerde ölçeğin her bir maddesinin düzeltilmiş toplam korelasyonu ile güvenilirliği hesaplanmıştır. Beşli Likert tipindeki ölçekten alınabilecek en yüksek puan 65, en düşük puan 13'tür. Bütün analizler tamamlandıktan sonra ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Kaynakça

- Ağca, H. (1999). *Yazılı anlatım*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ağca, H. (2001). *Sözlü ve yazılı anlatımda Türkçenin kullanımı*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Algur, H. & Kaya, Z. (2021). İmam hatip ortaokulu öğrencilerinin rol model tercihleri ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 21(2), 769-796. DOI: 10.33415/daad.956389
- Arıcı, A. F. (2016). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Pegem Akademi.

- Aydoğdu, H. & Alkan, E. (2020). Değerler eğitimi ve Behiç Ak'ın Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları'nda sevgi. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(226), 185-204.
- Aytan, T., Çalııcı, M. M. & Erdem, A. (2018). Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metin kahramanlarının rol model olma durumları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 634-652. DOI: 10.21733/ıbad.435151
- Babayiğit, Ö. & Ökten, B. (2016). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerinin incelenmesi. *International journal of education technology and scientific researches*. issue: 1, pp. (1-12).
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. General Learning Press.
- Batur, Z. & Yücel, Z. (2012). Ahmet Efe'nin çocuk hikâyelerinde değerler eğitimi ve hikâyelerin Türkçe eğitime katkısı. *Turkish Studies*, 7(4), 1031-1049.
- Bucher, A. A. (1998). The influence of models in forming moral identity. *International Journal of Educational Research*, (27)7, 619-627. DOI: 10.1016/S0883-0355(97)00058-X
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canlı, S. (2020). Çocuk edebiyatı ürünlerinin taşıması gereken özellikler. S. Karagül, E. Şen (Ed.) *Çocuk edebiyatı okuma kültürünün temelleri* içinde, 109-156. Nobel Yayınları.
- Ceran, D. (2015). Çocuklara rol model olması bakımından millî mücadele kahramanları ve edebî eserlere yansımaları: "kurtuluşun kahramanları" kitap dizisi örneği. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 8(24), 135-157. DOI: doi.org/10.14225/Joh785
- Çelik, S. H. (2017). İdeal yurttaş yetiştirmede rol model olarak kahramanlar: II. Meşrutiyetten erken cumhuriyet dönemine kahraman tipleri üzerine bir inceleme. *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (18), 337-366.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demir, E. & Köse, M. (2016). Öğretmenlerin rol modeliği hakkında öğretmen görüşleri. *Akademik Bakış Dergisi*, 53, 38-57.
- Demirel, Ş. (2011). Çocuk edebiyatı. Ş. Demirel (Ed.). *Edebî metinlerle çocuk edebiyatı içinde* (s. 43-68). Pegem Akademi.
- Diakidoy, I. A. N., Stylianou, P., Karefillidou, C., & Papageorgiou, P. (2005) The relationship between listening and reading comprehension of different types of text at increasing grade levels. *Reading Psychology*, 26(1), 55-80.
- Dilek, A. (2017). Feridun Oral'ın resimli hikâye kitaplarındaki değerlerin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(33), 61-86.
- Eken, N. T. & Öksüz, H. İ. (2019). İlkokul (1-4) Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler bakımından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 384-401.
- Eker, C. & Yıldırım, K. (2017). Değerler eğitimi açısından Ziya Gökalp'e ait "Altın Işık" adlı eserin incelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 30-38.
- Ekşi, H. & Ersoy, F. (2020). Karakter ve değer eğitiminde rol model olarak öğretmen. Ekşi, H. ve Katılmış, A. (Ed.). *Karakter ve Değerler Eğitimi* (ss.143-178) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Erkul, R. (2007). *Cümle metin bilgisi*. Anı Yayıncılık.
- Erkuş, A. (2021). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-I: Temel kavramlar ve işlemler*. Pegem Akademi.
- Evrım, S. (1972). *Şahsiyet alanında psikososyolojik bir kavram olarak rol sorununa giriş*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.

- Faiz, M. & Karasu Avcı, E. (2019). Tarihi kahramanların değerler eğitiminde rol model olarak kullanılmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin algıları. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 694-724. DOI: 10.23891/efdyu.2019.138
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education (8th ed.)*. New York: Mc Graw Hill.
- Kabaklı Çimen, L. (2019). Eğitim fakültesi öğrencilerinin rol model tercihleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 88-110.
- Kakırman Yıldız, A. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmasında rol model olarak aile. *Mavi Atlas*, 7, 95-112. DOI: 10.18795/ma.94919
- Karaboğa, M. T. (2019). Lise öğrencilerinin rol model tercihlerine ilişkin bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 363-391. DOI: 10.17860/mersinefd.537859
- Karaca, N. (2015). İrade eğitimi, değer aktarma ve rol model olmada edebiyatın yeri ve önemi. *Turkish Studies*, 10(16), 827-846 DOI:10.7827/TurkishStudies.8974
- Karakuş, N. & Çoksever, P. (2019). Değerler eğitiminde rol model olarak kadın kahramanlar. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 10(20), 46-62.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebî eserlerin kullanımı. *Turkish Studies*, 6 (1), 1439-1454.
- Kardaş, M. N. & Cemal, S. (2017). Değerler eğitimi ve Türkçe öğretiminde değer eğitimi üzerine yapılan araştırmalara ilişkin kaynakça denemesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (16), 383-412.
- Kaya, M. (2012). *İlköğretim II. kademe öğrencileri için Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın yapma destanlarındaki rol-modellerin eğitsel açıdan incelenmesi (Muş –Bulanık örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kilis 7 Aralık Üniversitesi.
- Kaya, M. & Çiftçi, Ö. (2020). Teachers and students' evaluation of listening texts in Turkish textbooks. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 8(1), 84-94.
- Kaya, M. & Kardaş, M. N. (2019). Türkçe öğretmenleri ile Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (21), 323-342.
- Kuru, H. & Keklik, S. (2016). Ayşe Yamaç'ın çocuk romanlarının değerler eğitimi açısından incelenme. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 217- 237.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personel Psychology*, 28(4), 563-575. DOI:10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x
- MEB (2017). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (2019). *Güncellenen Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Milli Eğitim Basımevi.
- Merton, R. K. (1968) *Social theory and social structure*. The Free Press.
- Orçan, F. (2018). Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi: ilk hangisi kullanılmalı? *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 9(4),413-421.
- Özbaşı, S. (2020) Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler çerçevesinde Aytül Akal masallarının incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 178-192.
- Özdemir, M. & İdi-Tulumcu, F. (2017). Değerler eğitiminde edebî eserlerden yararlanma: Fatma Aliye'nin Muhadarat romanı örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 7(4-özel sayı), 720-729.
- Öztürk, C. & Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller*. PegemA Yayınları.
- Rose, D. (2022, 27 Nisan). The potential of role-model education. INFED. *The encyclopedia of pedagogy and informal education*. [https://infed.org/mobi/the-potential-of-role-model-education/].

- Seçer, İ. (2015). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci SPSS ve Lisrel uygulamaları*. Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. Tudem Yayıncılık.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd ed.). New York, NY: Routledge.
- Singer, M., Harkness, D., & Stewart, S. T. (1997). Constructing inferences in expository text comprehension. *Discourse Processes*, 24, 199-228.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçünlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Seçkin Yayıncılık.
- Şimşek, T. (2012). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı*. Grafiker Yayınları.
- Şimşek, T. (2021). Değerler eğitimi bağlamında Kutadgu Bilig. *Kesit Akademi Dergisi*, 7 (27), 327-341.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. (M. Baloğlu, Çeviri Ed.). Nobel Yayıncılık.
- Tonga, D. (2017). Rol model olarak sosyal bilgiler öğretmeni. *Kırkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 17-30.
- Yavuzer, H. (2001). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Yıldız, N. & Çeçen, M. A. (2015). Dinleme kaynağının altıncı sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 15, 120-133.

Edebî Eserlerdeki Kahramanları Rol-Model Alma Ölçeği						
		Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Genellikle Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Yaptığı işlerden keyif alan kahramanın okuyucu üzerinde iyi bir etki bırakacağını düşünürüm.	1	2	3	4	5
2	Yüreğinde insan sevgisi olan kahramanları desteklerim.	1	2	3	4	5
3	Eserdeki kahramanların güvenilir olmasını beklerim.	1	2	3	4	5
4	Kahramanın birlik ve beraberlik duygusuna sahip olmasını isterim.	1	2	3	4	5
5	Kahramanların birbirlerine saygılı davranması hoşuma gider.	1	2	3	4	5
6	Kahramanların ailelerini korumaları gerektiğine inanırım.	1	2	3	4	5
7	Kahramanın adil olmasını isterim.	1	2	3	4	5

8	Kahramanın başkalarıyla dostluk kurabilmesini isterim.	1	2	3	4	5
9	Kahramanın sabırlı biri olmasını beklerim.	1	2	3	4	5
10	Kahramanın yardımsever biri olmasını önemserim.	1	2	3	4	5
11	Kahramanın sorumluluk sahibi olmasını takdir ederim.	1	2	3	4	5
12	Kahramanın öz denetim becerisine sahip olmasını isterim.	1	2	3	4	5
13	Sadece kendisini değil başkalarını da düşünen kahramanlara saygı duyarım.	1	2	3	4	5

EK: Edebî Eserlerdeki Kahramanları Rol-Model Alma Ölçeği